

REVISTA DE CATALUNYA

ANY I

BARCELONA, 29 DE MAIG DE 1912

NÚM. 9

LA PORTA OBERTA

SOBRE L'U. F. N. R. I EL PARTIT REFORMISTA

EMPÈS per una ratxada de juvenívol entusiasme, jo vesslumava, fa dies, una esperança en l'actuació democràtica del poble de Catalunya. Una expressió d'optimisme acompanyava les meves paraules i afirmava que havia fiblat massa endindre de l'entranya popular la nostra Unió Federal, pera que cap ambiciosa o pertorbadora ponentada la pogués vinclar i aterrar-la.

I, reconeixent l'improcedencia i absurditat de les excomunions, en tot estol democràtic, esperàvem que la tría necessaria, que la selecció fatal que resoldrà la nostra crisi partidaria — que al capdavall tampoc es crisi, sinó un ambiciós irrequietisme amoral — ens la portaria el melquiadisme. I acabava: «el melquiadisme serà el nostre reactiu que separarà els elements mancats de coincidència ideològica d'aquesta urna electoral que es l'U. F. N. R.»

Perquè, en efecte: pera molta gent la nostra Unió Federal no ha sigut més que un instrument de lluita electoral; i tant es aixís que quan el irrequiets han dubtat de l'eficacia electoral del nostre partit, li han cercat aliats, a dreta o a esquerra — més a la dreta, per això — a fi d'assegurar la victòria a les urnes: encara que'n vinguessin de menos aquells intangibles preceptes que l'Assamblea del partit va pretendre cisellar en el cor de tots els federals nacionalistes republicans, i que, per lo vist, són lletra morta pera molts correligionaris. Aquell precepte lapidari tant oblidat, que hauria de constituir el suprem rite dels federals nacionalistes, proclama: «L'Unió Federal se proposa treballar pel reconeixement de la Nacionalitat Catalana amb tot el contingut de poders constitucionals que atribufà en Pi i Margall a l'Estat regional en lo polític, en lo econòmic i en lo administratiu. Com aspiració ideal l'Unió treballarà avui per la Federació espanyola, demà per la ibèrica.

»L'Unió Federal serà republicana i demòcrata i com a tal incorpora al seu programa els ideals de la democràcia republicana espanyola.»

Encara se sent reconfortat el meu esperit pel recort fortíssim d'aquell espectacle. Era a Sant Feliu de Guíxols, la ciutat empordanesa, model en l'exercici dels ideals democràtics: baluart, com tot el bellíssim i sa Empordà, del federalisme.

Un estol de ciutadans, uns quants milers, donant

plena sensació de consciencia política, bebia freturós les nostres paraules. L'Empordà era, allavors i sempre, la noble tribuna del federalisme català que fibla poderosament les fermes arrels en la terra maternal i pròdiga, que són el propi cor de la raça. Desde allà dalt, tota passió malaltica s'apaivagava, tota dissidència espiritual s'afeblia: jo voldria que'ls discols hi anessin a l'Empordà amb el seu instint pertorbador: ja'ls farien sentir el pès de la voluntat ciutadana aquells fermes correligionaris!

Quan en Corominas, amb la seva paraula vibrant i serena i el gest plè de noblesa, formulava la clara condemna de totes les tramoies pertorbadores, la gentada empordanesa hi juntava la més franca adhesió, com el clam unànim de la democràcia catalana arredossada a l'entorn de l'Unió Federal. Però cal que'ns entenem: la nostra alarma no constituïa un esporugüiment, no. No era la por d'un esquarterament material, d'una minva en el cens electoral del nostre partit; no era la boja prujia de detenir els desertors. No era una coacció. Era un crit d'alerta contra possibles atentats a la integritat ideològica de l'Unió Federal; era una temença de l'insinuació escolàstica, sofística, que vingues a establir entre la gran familia federal nacionalista la sanció a concubinatges impossibles, a compatibilitats xorques, a pertorbacions de doctrina i de disciplina. L'Unió Federal no es una autocràcia ni una clientela.

Nosaltres creiem que l'Unió Federal ha complert tots els manaments i ha satisfet totes les tendències dels seus elements integrants. Pera'ls qui creuen en l'acció reflexa de la nostra política, en el procediment de l'endintre, de la previa nacionalització de Catalunya, de l'enfortiment espiritual i partidari del nostre estol individualitzat, l'Unió Federal s'ha portat amb tota gallardia, apropiant-se la neta acció catalanista. I pera'ls qui creuen en l'acció irradiant del nostre pensament polític i veuen la necessitat d'un contacte íntim amb els elements afins del republicanisme espanyol, afavorint aixís el dinamisme federal ibèric, tenim l'ingrès i la permanencia lleal del nostre partit en la Conjunció Republicana Socialista.

Aixís, hem aconseguit una organització perfecta: ni pateix el nostre sentiment nacionalista, ni'ns desentenem de la cooperació a l'obra comú republicana espanyola. Els qui tenen els seus amors posats en

Catalunya, i no més en Catalunya, els que's daleixen per un patriotisme formulat desde la banda d'enllà de les nostres fites catalanes, i, àdhuc aquells i tot — que són pot-ser els més nombrosos i els més conscients — qui agermanen bellament a la seva neta acció nacionalista catalana, la intel·ligència i col·laboració en l'obra republicana espanyola e ibèrica, uns i altres i tots ells juntament han de trobar la plena satisfacció de les seves aspiracions polítiques i patriòtiques en la nostra U. F. N. R. Si es que no's troben posseïts de la leucomoria de gallejar una regular quefatura dintre'l seu casinet o entre una dotzeneta justa de sumisos correllionaris.

Però ni les nobles paraules d'en Corominas entranyen suspicacies, ni la nostra actitud revela feblesa. A l'Unió Federal li convé un règim partidari de porta oberta, ben esbatanada. I si'l melquiadisme ha de com-

plir amb el seu paper de reactiu que separi els elements pertorbadors del nostre partit, es necessari que no s'aixequin obstacles al pas vacilant dels desertors; no'ns empenyem ara en barrar la nostra porta privant de volar als qui senten anhels d'espicaçar en altres rostolls... Que aixequin el vol ben lliurement, i que la fatal depuració's faci sense escarfalls ni vacilacions.

La porta ben oberta, de pal a pal, pera els qui volen corre l'aventura... i pera els qui, com a nous fills pròdigs, retornin penedit a la llar maternal que abandonaren en malhora. Que si a l'Unió Federal li serà un bé inestimable la defecció dels homes de poca fe, també li serà consolador rehaver, demà, alguns dels esperits desgarrats que tornin reconfortats amb l'amargura del desengany... i una major fermesa d'ideals i de disciplina!

I. RIBERA I ROVIRA

La reforma electoral a Italia

LA Cambra de diputats d'Italia acaba de discutir el projecte de reforma electoral. Aquest projecte es transcendental i tindrà una sensible influència en la vida política italiana. L'iniciativa de la reforma electoral, de molt temps ençà demanada per les esquerres, ha estat del govern de M. Giolitti.

QUATRE MILIONS I MIG D'ELECTORS NOUS

El dret electoral, a Italia, era molt restret. Sols hi havia tres milions i mig de ciutadans amb dret de sufragi. Ara, en virtut del projecte, el nombre d'electors passarà a vuit milions. N'hi ha prou amb consignar aquestes xifres pera donar idea de l'importància de la reforma.

La gran majoria d'aqueixos electors nous són els analfabets que la llei fins ara en vigència excloïa del dret de sufragi. La manca d'instrucció primària era un obstacle invencible pera l'inscripció en el cens electoral italià.

La nova llei no suprimeix del tot aqueix obstacle. Els analfabets no podran votar fins que tinguin 30 anys fets, mentres que'ls altres ciutadans podran votar a l'arribar als 21 anys. Els qui han redactat el projecte parteixen del principi que als analfabets els cal una major experiència que compensi la manca d'instrucció, i per això se'ls retrassa el temps d'entrada en l'exercici del dret de vot.

Aquest formidable augment del nombre d'electors constitueix una veritable revolució legal i obre una interrogació interessantíssima en la política italiana. Ningú sab amb certesa cap a quin partit se decantarà amb preferència aquesta nova i enorme massa d'electors. Emperò, no trigarem gaire a veure aclarida l'incògnita, puig tot seguit que estigui definitivament aprovada la reforma, se celebraran eleccions generals.

LES DIETES ALS DIPUTATS

El projecte no tracta solament de l'extensió del dret de sufragi, sinó també de les dietes als diputats.

Fins ara el càrrec de diputat no ha tingut remuneració a l'Italia. La llei nova concedirà a cada diputat una indemnització de 500 lires mensuals, o sigui 6,000 lires cada any, si la xifra proposada pel govern s'aprova

en definitiva. Comparada amb els 15,000 francs, per any que cobren els diputats francesos, la remuneració o indemnització demanada pera'ls diputats italians es ben modesta.

LA R. P., L'ELECCIÓ PLURINOMINAL I EL VOT FEMENI, REBUTJATS

Com era d'esperar la discussió del projecte ha fet surgir a la Cambra italiana la major part de les qüestions electorals actualment plantejades en els diversos països del món.

La Representació proporcional, a punt de triomfar a França — si bé bastant atenuada — ha tingut també els seus defensors a la Cambra italiana. Però'l govern s'ha declarat francament contrari a la presa en consideració de l'esmena que demanava l'adopció de la R. P.

Igualment ha estat rebutjada l'elecció de llista o plurinominal. L'elecció uninominal i per districtes ha triomfat.

En quant al sufragi de les dones, en Giolitti no s'hi ha declarat hostil en principi; però ha considerat que encara no es madura a l'Italia una tal reforma. En favor del vot femení han votat 50 diputats, xifra que no deix de constituir un relatiu èxit d'avantguarda pera les *sufragettes* italianes.

LA CANDIDATURA BAIX SOBRE

En canvi, s'ha acceptat una esmena relativa a la manera de dipositar el butlletí o candidatura dintre l'urna. El socialista Turati reclamava l'adopció d'una màquina de votar molt enginyosa, segons sembla. Però la Cambra ha decidit que, en l'avenir, la candidatura s'entregarà a la mesa baix un sobre clos.

Els partidaris d'aquesta petita reforma li atribueixen gran importància desde'l punt de vista de la llibertat i de la sinceritat del sufragi, puig creuen que'l sobre servirà de garantia a la candidatura contra tota tentativa de frau i a l'elector contra'l perill de veure violat el secret del seu vot.

Tal es, en ses línies generals, el projecte de reforma electoral presentat a la Cambra italiana.

Escrit i compost això, ens enterem pels telegrams que el projecte ja ha quedat aprovat.

LA CROACIA

D'alguns mesos ençà la lluita nacionalista dels croates contra'ls magiars d'Hongria ha sofert una extraordinària agravació. Els telegrams ens han donat compte aquestes darreres setmanes dels episodis de violència esdevinguts a la Croàcia i de les antiliberals mesures de repressió adoptades per les autoritats que depenen de Budapest. Entre aquestes mesures hi ha la censura previa sobre la premsa, que es exercida amb un rigor extrem. Aquí les coneixem prou les malvestats de la censura periodística; però hem de confessar que lo que aquí hem vist en aquest punt, no es res comparat amb lo que actualment succeeix a la Croàcia. Tots els periòdics han de retrassar de sis a vint hores la sortida, per culpa de la censura, i se'ls ha exigit el dipòsit d'una suma de 5,000 francs. Els periòdics que no han dipositat aquesta suma, han hagut de cessar en la llur publicació. L'Unió professional de la premsa de Zagreb, capital de la Croàcia, ha formulat una forta protesta, que ha enviat a la premsa austriaca i estrangera.

Tot això dona actualitat a la Croàcia. I aquest poble, el moviment nacionalista del qual resulta interessantíssim, es entre nosaltres desconegut. Per tal motiu creiem oportú oferir algunes breus notes sobre la Croàcia i els seus habitants.

Els croates, amb els serbis, els eslovens i els búlgars, constitueixen el grup meridional de la raça eslava. Quan, cap allà al segle v, les tribus croates i serbies baixaren dels Kàrpats vers el sud, formaven un sol poble i parlaven una sola llengua. Travessaren el Danubi, avançaren cap als rius Drave i Save, i ocuparen una gran extensió territorial sense unitat geogràfica, separada per montanyes. Unes tribus s'aïllaren de les altres i després se concentraren en nuclis polítics, assimilant-se els restes dels pobles autòctons.

Dos agrupaments se constituïren. A l'oest el croata, el qual en el segle x tingué per límit, al migdia, la mar Adriàtica; i el serbi a l'est i més al sud, en la península dels Balkans.

Van estar els croates sotmesos als grecs, formant el patriarcat d'Iliria; més tard van passar a la dominació de Carlemany. Però aviat van recobrar la llur independència.

Les tribus de l'oest, situades en comarques riques i en el veïnatge de la mar, foren les primeres que organitzaren un Estat, probablement en el segle vii. Aquest Estat va anomenar-se Croàcia. Fins al segle x o xi no constituïren la Serbia les tribus del sud-est, que ocupaven comarques montanyoses i pobres, apartades del litoral.

En l'any 1102 la Croàcia, després d'un període d'esplendor, entrà en els dominis de la corona d'Hongria. Algunes dècades després, la Serbia, independent,

inaugurava el més brillant període de la seva història.

Les dugues branques del poble serbi-croata van anar separant-se cada vegada més, entrant en lluita degudes. Se trobaren dintre dugues diverses esferes de relacions i d'influència. Així els croates, sota l'influència de Roma, se van fer catòlics i van adoptar l'alfabet llatí, i els serbis, sota l'influència de Bizanci, se van fer ortodoxes i van adoptar l'alfabet ciríl·lic. La cultura llatina va invadir els primers; la cultura bizantina els segons¹. En 1389 els serbis foren conquerits pels turcs, i sota el domini d'aquests restaren fins a principis de la centuria dinovena, en que, després de les insurreccions de 1804 i 1815, anaren recobrant poc a poc la llibertat nacional.

Formant part de l'Hongria, en l'any 1526 la Croàcia va passar al domini dels Habsburgs d'Austria. A principis del segle xviii, el príncep Eugeni, amb una part del territori croata va formar els anomenats *Confins militars*, que tingueren un règim especial, i que desde 1881 tornen a estar units a la Croàcia-Eslavonia.

En mig de la confusió, en certs indrets inextricables, de races, llengües, territoris, fronteres, emigracions e immigracions, que caracteritza l'orient europeu, avui trobem els croates, en llur casi totalitat, dins de l'Austria-Hongria. La gran majoria pertany a l'Hongria, ont formen la província de Croàcia-Eslavonia. A l'Austria ocupen la part eslava de l'Istria, part de la Bosnia-Herzegovina, fa pocs anys annexada a l'imperi austri-hongarès, i la major part de la Dalmàcia. Ademés, n'hi ha d'escampats pel sud del territori magiar. En aquestes mateixes comarques hi ha també nombrosos serbis, que les estadístiques confonen sovint amb els croates propiament dits.

Això fa difícil donar el nombre aproximadament cert d'uns i altres. Les estadístiques hongareses de 1900 els atribueixen les següents xifres:

	Croates	Serbis
Croàcia-Eslavonia	1.478,000	610,909
Hongria	188.552	434,641

A la Cisleitania, les estadístiques assignen als serbi-croates més de 700,000 individus, la gran majoria croates, i a la Bosnia-Herzegovina, 1.650,000, la gran majoria serbis. Alguns grups són disputats per serbis i croates. En conjunt, les estadístiques croates arriben a 2.700,000 croates a Europa; les estadístiques serbies no més ne consignen 2.300,000.

Els croates tenen una natalitat molt feble². A l'Is-

1) L. NIEDERLE: *La Race Slave*. Cap. VII.

2) Cal fer una observació: es feble la natalitat en quant la feconditat dels matrimonis es baixíssima, la més baixa d'Europa; però el nombre de matrimonis es crescut i d'això en resulta una certa compensació.

tria reculen davant dels italians: mentres en 1851 hi constituïen el 57'36 per 100 de la població total, en 1906 no més ne constituïen el 42'58. En canvi, han guanyat algun terreny a la Dalmàcia: fa mig segle representaven el 96'1 per 100 de la població; avui representen el 96'6. El nombre de serbi-croates de l'Austria ha augmentat molt, per l'immigració, en els darrers anys.¹

A la Transleitània, els croates, pel nord, són inundats per l'immigració magiar i alemanya. En les últimes dècades, les xifres dels habitants alemanys i magiars de la Croàcia han crescut considerablement, a despeses dels croates; molts d'aquests han emigrat a l'Amèrica.

En llur casi totalitat, els croates són catòlics, essent aquest un dels principals caràcters que'ls distingeixen

dels serbis, que són ortodoxes en llur gran majoria, amb una massa considerable de mahometans a la Bòsnia-Herzegovina.

Desde'l punt de vista de l'educació, els croates, amb tot i els avenços realitzats de mig segle ençà, estan força endarrerits. A la Croàcia, les estadístiques hongareses senyalen un 56 per 100 d'analfabets. A la Dalmàcia, hi havia l'any 1900 un 64'8 per 100 d'homes i un 86'6 de dones que no sabien llegir ni escriure. A l'Istria l'educació es també deficientíssima¹. Són els croates, en una proporció del 80 al 90 per 100, agricultors. Durant molt de temps s'ha cregut, amb no gaire raó, que'ls croates són una mena de barbres o de cosacs de l'imperi austri-hongarès.

A. ROVIRA I VIRGILI

La vida en les grans fondaries de la mar

No fa pas molt de temps que'ls savis encara consideraven la vida en les mars com a materialment impossible a partir d'una certa fondària. I donaven diverses raons: l'enorme pressió que'ls animals haurien hagut de suportar en els fons de milers de metres i l'absència completa de llum en tals llocs.

Les primeres descobertes semblaren, de cop, justificar aquesta hipòtesi que, no obstant, no s'apoiava en cap fet precís. Una exploració de la mar Mediterrània vingué, en efecte, a demostrar l'absència de vida en les grans fondaries d'aquesta mar tancada. Però això no es més que una excepció — comuna, per altra part, a totes les conques tancades —, i aviat la descoberta, del tot fortuïta, d'alguns animals perfectament vivents arroegats pels cables telegràfics en reparació, aclarí el problema als naturalistes i vingué a provar-los que, malgrat la pressió i l'absència de llum, era perfectament possible que visquessin animals en el fons de les mars pregones.

No trigaren a organitzar-se nombroses expedicions que tenien per objecte l'estudi d'aquest problema, el qual apassionà desseguida el món de la ciència. Els anglesos exploraren una gran part de l'Atlàntic a bord del *Challenger*; ben tost les expedicions franceses del *Travailleur* i del *Talisman* reculliren una remarcable sèrie d'animals dragats fins en fons de tres a quatre mil metres. Les expedicions més recents dels navilis *Belgica*, *Valdivia*, *Gans* i *Scotia*, d'Agassiz, de S. A. R. el príncep Albert de Mònaco, etc., han permès formar-se una idea suficient dels animals que habiten els abims oceànics, fins allà ont la sonda acusa 7,000 i 8,000 metres.

El conjunt dels animals que viuen en les grans fondaries es conegut amb el nom de *fauna abismal*. Aquesta fauna evoluciona en un ambient ben particular. Si,

partint d'una costa, avancem vers l'alta mar, tot examinant el fons, constatarem que la fondària creix lentament fins a tenir de 150 a 200 metres. Aquesta part de la mar, el fons de la qual forma una suau pendent i que continua directament el continent veí, es el *planell continental* que tanca les costes amb un fístó casi continu. En el límit del planell continental, la pendent augmenta rapidíssimament pera atènyer els abims. El fons canvia de naturalesa i de composició, segons les regions; però per tot arreu està constituït per un fang tou, semi-fluïd, i la consistència del qual es la d'un gelat.

Dos altres fets importantíssims caracteritzen els grans fons. En primer lloc tenim l'absència de llum solar, puig aquesta no penetra sensiblement més enllà de 300 metres. L'altre fet, conseqüència directa de la manca de llum, es la desaparició de tota vida vegetal. D'això'n resulta que'ls animals de les grans fondaries són únicament carnívers que's nodreixen sigui caçant els llurs veïns, sigui absorbint les partícules orgàniques que, constantment, cauen de la superfície vers el fons.

Malgrat tant desfavorables condicions, la fauna abismal es riquíssima en animals extremament interessants, que ofereixen les més inesperades i estranyes formes.

Hi ha esponges silícies que semblen teixides en vidre de Venècia; grans *encrines* que, tals com flors viventes posades sobre llargues tiges gràcils, formen en certs indrets veritables prades submarines d'un hermós verd d'esmeralda; *cidaris*, espècie de eriçons proveïts de llargues anelletes que'ls mantenen damunt del fang; holothuries que's nodreixen del fang del fons que, travessant llur tubus digestiu, hi deixa les partícules nodritives que s'hi troben en abundància; estrelles de mar, que són casi sempre d'un roig encès.

Els crustacis són nombrosos en els abims oceànics

1) L. NIEDERLE: *La Race Slave*, Cap. VII.

1) L. NIEDERLE: *La Race Slave*, Cap. VII.

i, pera no esfonsar-se en aqueix fang tou que tapiça el fons, han allargat considerablement les llurs potes, de tal manera que'l llur còs sembla ridícol, perdut en mig d'apèndix que no tenen fi.

Però'ls habitants més curiosos pot-ser del fons de la mar són els cefalòpods i els peixos.

Els cefalòpods són aqueixos pops, aqueixos animals que's troben tant comúment en les nostres costes i que, en les grans fondaries, han prè les formes més singulars; són excelents nadadors de moviments ràpids, molt carnívors i que constitueixen un terrible perill pera'ls animals que viuen al seu entorn.

En quant als peixos, són extraordinaris: l'un s'assembla una mica a una rajada, però té una boca enorme armada de dents poderoses; deu estar a l'aguait, amb el còs enfonsat en el fang, i agafar tot lo que passa al seu alcanç. Un altre es un veritable sac l'obertura del qual se tanca amb una covertora que no es altra cosa que'l seu maxilar inferior. Un altre es encara més extrany: tot ell es una boca i presenta un còs allargat com el d'una anguila: es el famós *eurypharynx pelecanoides*.

Alguns d'aqueixos animals són cecs; però molts d'altres, la majoria, estàn proveïts d'ulls complicadíssims i de forma especial, als quals els savis han donat el nom d'ulls telescòpics. Si aqueixos animals tenen ulls tant desenrotllats, es que hi ha, en el fons de la mar, una llum diferenta de la del sol. I, en efecte, aquesta llum prové dels mateixos animals, que s'illuminen mutualment, puig la major part d'ells estàn proveïts d'aparells sovint complicadíssims i molt diferents entre si i que constitueixen òrguens lluminosos.

Aqueixos òrguens singulars estàn disposats en els indrets més diversos del còs de l'animal. Alguns peixos ne tenen fins en el fons de la boca, de tal manera que, l'oberta, aquesta constitueix un veritable parany aont acudeixen les víctimes massa crèdules atretes per la llum com les aloses pels mirallets. D'altres n'hi ha que tenen, sobre'l cap, una mena de fanal posat sobre un llarg pedúncul. Certs cefalòpods posseeixen a l'ensems punts lluminosos verds, vermells i grocs, que poden apagar, en el moment de perill, com nosaltres apaguem les nostres làmpares elèctriques, fent tombar simplement un commutador. Tal es el cas del magnífic *thaumatholampas*, el nom del qual significa la làmpara meravellosa.

Sembla avui segur, donat el nombre considerable d'animals lluminosos que poblen els oceans, que no regna en el fons de les mars una foscor absoluta: una lluminositat sens dubte debilitadíssima, produïda per aqueixos múltiples fogars, deu difondre's un poc per tot arreu e illuminar, amb una llum extranya, en la qual se barregen els colors blaus, els vermells, els verds i els grocs, les escenes més fantàstiques ont els animals més singulars s'entreguen a una caça perpetua, dura necessitat d'una existència particularment penosa en que la lluita per la vida ateny sens dubte el seu màxim d'intensitat.

L. MAINGER

Gloses ciutadanes

TAQUILLES I TAQUILLERES

LA taquillera — dòna que despatxa entrades en una taquilla — es un personatge relativament modern dintre la vida barcelonina. Abans, aquest ofici era gairebé un monopoli masculí. Si alguna dòna, trencant la rutina, l'exercia, poden assegurar que ho feia sense veritable consciència i sense cap posa professional; en estones de lleure feia mitja o ganxet com una vulgar noia de la casa. Ara, una vegada invertit el monopoli, les taquilleres han devingut conscients de la seva missió nobilíssima.

Pera la multitud dels homes, el gest de pagar, sempre i malgrat hàbils simulacions, ha estat un gest poc agradable. En cines, parcs i teatres, aquest gest es costum que's faci davant les taquilles. La taquilla era una cosa que s'odiava instintivament: totes les vostres ilusions de goig i esplai se veien deturades per la seva antipàtica visió. La noble solució hauria estat suprimir les taquilles; però els propietaris de cines, parcs i teatres, mai foren capaços de tant abnegada noblesa. Per això adoptaren una altra solució: la taquilla subsisteix; en lloc de taquiller s'hi posa dòna taquillera i bonica, i la taquilla ja no es materia odiosa.

Ha estat una reforma transcendent com un cop d'Estat. La taquilla, per obra i gracia de la dòna, es més ben decorada amb tons alegres i clars; més ben illuminada; hi sol haver un llibre obert i un vas amb unes roses esclatantes: en fi, la taquilla pren aires de cosa coquetona i polida com un *boudoir*; àdhuc, n'hi ha algunes que tenen una lleu apariencia d'altar o de capella: lo que no vol dir que totes les taquilleres facin cara de santes.

De taquilleres, n'hi ha de dugues menes: les rialleres i les series. Generalment, i segons exigeix la naturalesa, les primeres són joves; porten una brusa senzilla; toleren les honestes bromes; saluden afables an els assidus; van discretament pintades i les roses del vas són un obsequi. Les segones, les series, tenen en general més edat, duen un trajo pretencios que cobreix un bust opulentíssim; no riuen les bromes que són impertinències; se pinten perversament; en les mans ostenten les acaballes dels diamants Plimsaul, i les roses del vas les compren quasi cada día.

Riallera o seriosa, sempre resulta més agradable una taquillera que un taquiller. Els propietaris dessús dits, s'han deixat, doncs, menar pel seny natural al decantar-se vers el feminisme. En quants establiments d'alegría a la taquilla hi trobeu la primera i més forta atracció! El gest, abans repulsiu, de pagar, devé un poc cavalleresc, té quelcom de tribut a la feblesa, i sovint a la bellesa, del sexe. Mentres cerquem els diners acoteu lleugerament el cap i esguardeu; si sou eloqüent o creieu ser-ho, parreu... I es aixís com la gentil taquillera us ha endolcit el gest de pagar i, si li plagués i no li prohibís la consciència, podria, impunement, dar-vos moneda falsa en el canvi.

CARLES SOLDEVILA

DE CATALANISME

JA es qüestió vella la crisi del sentiment catalanista. Tothom ne parla, sens que, al nostre entendre, se dongui el diagnòstic cert d'aquesta malaltia que sens dubte patim, però que, sens dubte, hem de gorir.

Diem sempre que l'autonomia ja figura en els programes de tots els partits catalans, i això no es cert, perquè l'autonomia com la major part l'accepten es l'administrativa i no la integral, única que pot admetre un pur catalanista.

Si fem balans dels que som a Barcelona, no podem menys de confessar que som pocs, i això cal dir-ho ben alt. Més que estat deprimit de catalanisme, es manca de catalanistes lo que hi ha. No'ns esforcem en enganyar-nos; pera atacar una malura, lo primer que cal es coneixè-la bé; això conseguit, podrem aplicar el remei que convingui; d'altra manera empitjorarem el mal. Vegem de trobar-lo i analitzem, pera fer-ho, les forces polítiques de nostra ciutat.

Hi ha en ella els radicals: són molts, puig si bé estàn dividits, es per qüestió de procediment, no de doctrina, i creiem inútil esmentar l'inquina que sempre han demostrat per tot lo que sigui o sembli catalanista. Els dinàstics, que en quant an això, són com els radicals. Els jaumistes, que són també espanyolistes, tal com s'entén vulgarment aquest calificatiu.

Hi ha, ademés, els socialistes i àcrates, que miren amb indiferencia les nostres demandes patriòtiques.

Queden sols amb tint catalanesc: la benemèrita Unió Catalanista, els regionalistes i els federals nacionalistes.

La primera, pel seu caràcter, sembla no pesar en la vida política com fora de desitjar. Els regionalistes cada dia han anat posant sordina a l'*estridentia* catalanista pera atansar-se a la dinastia. Els federals nacionalistes, ademés de la manca absoluta d'unitat, si escatim els components hi trobarem elements que aspiren a l'autonomia sens el ver sentit nacional i sí a la de faisó administrativa de que parlavem al començar.

Ara, comptant les forces de quiscún dels partits esmentats, fet un escrupulós balans, arribaríem a la trista convicció de que a Barcelona, la primera ciutat catalana, no hi ha prou força catalanista pera contrarestar la de l'allau de gent contraria a la nostra renaixença nacional. Heus-aquí la malaltia; però Catalunya té dret a la vida. El dret no minva, existint sempre, i deure de tots es fer-lo prevaldre.

El treball precis que ha d'empendre-s es la conquesta de la gran massa verament lliberal del nostre poble, de la majoria del proletariat que no sent la nostra causa per la potentíssima raó que desconeix els fonaments de justícia d'ella.

D'aquesta ignorancia ne tenen la culpa multitud de circumstancies. Una de les principals es l'escola primaria.

En l'ella l'infant s'acostuma a sentir sempre una parla que no es la seva, i aquesta habitut se fa tant senyora d'ell, que quan serà home no tindrà per segell d'esclavatge l'imposició d'una llengua que no es la de la seva terra. No s'ha de perdre de vista que l'idioma es un dels principals distintius d'un poble.

A la mateixa escola, pública o privada, les nocions històriques se refereixen sempre al conjunt abstracte de l'Estat, mai se particularitzen, mai per aquest cantó pot arribar a sospitar el noi que es *català*.

Tenim, doncs, que a les classes populars no'ls es assequible el coneixement dels drets indiscutibles que té Catalunya de regir els seus destins, i aquestes for-

ces populars, en un poble eminentment obrer com el nostre, són les que pesen més. Doncs, ¿com volem fer arrelar, prosperar e influir el catalanisme, si està de fet mancat de la força precisa, ineludiblement necessaria pera triomfar, pera no quedar atuit sota el pes d'aquesta llosa d'elements hostils o indiferents?

Arrencar aquest desconeixement, fer entendre a la nostra massa que són de justícia nostres anhels, es el primer pas que hem de donar pera que pugui arribar-se a un fi profitós, fins a imposar, per ser tot un poble que ho demana, la nostra llibertat. Pera conseguir això, els homes eminents del nacionalisme han de sortir de llur isolament; que baixin fins al poble, i en els seus nuclis més potents, en llocs públics, en totes ocasions, en conferencies i mitings, exposin a nostre obrer, franc i lliberal, les raons invencibles de nostre dret, dient-li que la llibertat comença en l'individu i acaba en l'Humanitat, passant per tota l'escala d'agrupacions, pobles, ciutats, nacions... i que sens que'ls individus siguin lliures no poden existir pobles que gaudeixin de llibertat, i que la federació universal futura no pot existir mentres hi hagin pobles esclaus. Dir-li lo que es Patria, no donant an aquesta paraula el sentit arcàic d'ella, no invocant-la mai amb el funest fi amb que l'anomenen els elements directors d'ara, pera llençar poble contra poble, sinó amb l'alt signifi de que cada hu, sentint-se senyor en la seva terra, aprengui a estimar a tots el homes i, més tard, constituir l'hermós llaç de germanor, impossible mentres existeixin nacions oprimides i opressores, llaç que ha de fer perdre per un mai més les funestes guerres.

Prediqueu, oh grans homes de Catalunya! Feu d'apòstols. No hi fa res que al principi se us rebí amb hostilitat; llançeu sens defallir en mig del camp fecond de nostres humils, la llevar; ella fructificarà i, comptant amb la força popular, no hi haurà resistencia possible; els poders de l'Estat hauràn d'ajupir la testa davant l'actitut resolta de tot un poble que clama justícia.

Deixeu de predicar en nostres cenacles i penyes, aont no heu de convèncer a ningú, i feu-ho en els llocs ont més enemics o indiferents tingui la causa de Catalunya.

Fem catalanistes; no costarà gaire fer-ho predicant a nostres obrers, massa grossa de la nostra població. Portem la paraula convincent, portem les idees de llibertat colectiva a tots els indrets, recalquem que no's pot esser, sense contradicció, progressiu fragmentariament; s'ha de ser-ne del tot o no se n'es. No hi caben termes mitjos.

El nostre problema es de llibertat; repetim fins a l'infinit la paraula. Tu, obrer, que't dius republicà, socialista o àcrata, no capeixes prou el significat de la teva filiació si negues el dret d'un poble a la seva vida propia, primera i essencial base pera constituir la llunyana, però segura, Federació Universal.

Resumim lo precedent. Fem catalanistes, que som pocs, molt pocs, i quan siguem molts, quan siguem els més, pel coneixement que del dret de Catalunya tinguin els més, als quals se'ls amaga perfidiosament, allavors no hi haurà crisi de catalanisme; hi hauràn crisis produïdes pels moviments ascensionals cap a l'ideal que perseguiem, hi hauràn crisis produïdes per la topada dels elements enemics, que seràn els acomodaticis o els eternament estancats; però aquestes seràn fecondes pera l'avenir de la nostra Patria, la qual té dret a esplendorosa vida.

J. B. SURRIBAS

POLÍTICA EXTRANGERA

CONFERENCIA INTERNACIONAL EUROPEA? = L'ELECCIÓ DE M. DESCHANEL

SE dona per molt probable la reunió d'una Conferència internacional europea pera veure de resoldre el conflicte itali-turc. La successiva ocupació de les illes del mar Egeu per part d'Itàlia ha complicat la situació, puig les altres grans potencies no poden guaitar sense inquietut com els italians s'apoderen de aquelles illes, les quals tenen un valor estratègic de primer ordre. Pera evitar una intervenció directa d'alguna potencia, s'ha pensat en acudir al recurs de la Conferència internacional.

Es evident, però, que aquesta Conferència haurà de tractar del conjunt de qüestions complicades, difícils i perilloses, que constitueixen la qüestió d'Orient, tant llarga ja en l'història contemporània i en la política internacional.

La qüestió de les illes gregues de l'arxipèlac, algunes ocupades avui per les tropes italianes; la qüestió de Creta, tant aguda; la qüestió d'Albania; la qüestió de Macedònia, etc., hauràn de ésser plantejades en la Conferència. La de Creta sols pot ésser resolta per l'anexió definitiva de l'illa a Grècia; les d'Albania i Macedònia, per una ampla autonomia. No cal dir que la Tripolitania i la Cirenaica se donen ja com a perdudes pera la Turquia.

La crisi de l'imperi otomà es altre cop fortíssima i menaçadora. El triomf del règim constitucional obrí grans esperances. Avui aqueixes esperances han minvat molt i sobre la Sublim Porta suren altre cop sinistres nuvolades.

Té sort la Turquia, no obstant, de que les cobejances i els interessos de les grans potencies respecte el seu imperi són contraposats. D'altra manera, hauria arribat ja l'hora de la seva caiguda. Són gravíssims els problemes interns de l'imperi, i aquest no té força pera resoldre'ls ni pera anar sortejant les dificultats que, no resolent-los, l'entravanquen a cada pas.

***

M. Paul Deschanel, pertanyent a l'agrupament més moderat de les esquerres franceses, o sigui a l'anomenada esquerra democràtica, ha estat elegit president de la Cambra francesa. Aquesta elecció s'ha presentat com una desfeta del partit radical i radical-socialista, que es el que compta a la Cambra amb major nombre de diputats.

Nosaltres no creiem que l'elecció de M. Deschanel, el rival de M. Brisson, sigui pera'ls radicals i radical-socialistes francesos una desfeta, puig, en realitat, no arribaren a lluitar seriament. Però això mateix de no haver arribat a lluitar es una greu demostració de l'im-

potencia en que ha caigut, en sa forma actual, el radicalisme francès.

Davant de M. Deschanel, home simpàtic, d'excel·lents condicions personals i polítiques pera presidir la Cambra, els radicals i radicals-socialistes no van pas saber-hi posar un nom prestigiós, de primera fila. Retirada la candidatura de M. Delcassé, que pot-ser hauria triomfat, però que ofería seriosos inconvenients, quedaren els noms de M. Etienne, de l'esquerra democràtica, M. Cochery, candidat radical, i M. Renoult, candidat radical-socialista. S'intentà una reunió plenària dels agrupaments de la majoria esquerrista pera designar un candidat únic; però la dita reunió, per manca de nombre, no donà cap resultat. En vista d'això, M. Renoult desistí de presentar-se, demanant als seus amics que votessin a M. Cochery. Així aquest devingué l'únic candidat de radicals i radicals-socialistes. Mes, éssent com es un personatge de segona fila i d'opinions moderades malgrat l'etiqueta radical que du, el seu triomf era impossible. La primera votació li fou tant adversa, que quedà en ridícol. No més una tercera part de radicals i radicals-socialistes el va votar. La major part d'aquests donaren els llurs vots a M. Etienne. Les xifres de l'escrutini van ésser les següents:

Deschanel	210 vots.
Etienne	138 »
Cochery	98 »
Vaillant (socialista)	67 »
Diversos.	23 »
Nuls	2 »

No havent obtingut cap dels candidats el nombre necessari de sufragis, va haver-se de repetir la votació. M. Cochery se retirà, recomanant als seus amics que votessin a M. Etienne. I així resultà que en la votació definitiva, els radicals i radicals-socialistes no tingueren candidat propi, ja que tant M. Etienne com M. Deschanel pertanyen, com hem dit, a l'esquerra democràtica.

Aleshores els 67 vots socialistes, arrocecats per M. Jaurès, decidiren la lluita, votant a M. Deschanel, per ésser aquest partidari de la Representació proporcional. Per altra part, la persona de M. Etienne no té massa simpaties i són molts els qui li retreuen la seva intervenció directa en els grans negocis financers i colonials. Els agrupaments de dreta votaren també a M. Deschanel, qui triomfà per 292 vots contra 208 obtinguts per M. Etienne.

A. R. i V.

El mirador de la Rambla

PER cartells i per anuncis periodístics ha anat el nom d'aquesta dona que canta i balla amb un vell ritme espanyol i que porta aquest nom tant contradictori i eurítmic: Pastora Imperio. Però endebades han repicat els seus talons i les seves castanyoles, llançant els seus llavis el ja famós entre la gent espanyola, novelera i flamenca «tengo yo una pena, pena...» Cap reporter l'ha entrevistada, cap fotògraf ha anat a sorprendre-la en la vida íntima. Tant sols un humil periodista li ha fet unes preguntes que han aparegut en una amagada columna del periòdic. I res més. La Pastora Imperio, constitueix una prova més d'aquest allunyament entre l'ànima de Catalunya i la dels altres pobles espanyols. L'Imperio, a Sevilla i a Madrid, era una figura nacional, l'eterna dona espanyola consumida per l'amor, cantant la seva pena a la gent entenedrida per aquell romàntic dolor seu. L'Imperio era doña Inès i la Petenera, era la noia que festeja i que sempre sospira pel promès, la dona — tant clàssicament espanyola! — que pateix pel seu home, la monja que s'en fa pera que Déu li perdoni l'haver estimat massa i endebades, la xicota que's mata amb el seu promès pera acabar de patir i que fan que tot Madrid cridi una tarda de sensibleria: «Que'ls enterrin plegats!» Totes les dones de la península han plorat amb aquesta dançarina que ara aplaudeixen al teatre Arnau. No sembla una viventa heroïna d'en Pérez Escrich? ¿I per ventura en totes les Espanyes existeix res tant històric i tant sentimental com una casada amb un torero que darrera d'una reixa se mor d'amor i recita una pena, pena...? Per això el poetes castellans han començat a ofrenar-li troves i un pintor, el més esclatit de la jove escola andalusa, en Julius Romero de Torres, la retrata. Per això, també, fóra fàcil que en les futures cròniques passionals s'esmenti al torero Rafael Gallo i a la dançatriu Pastora Imperio com als Romeu i Julieta del segle xx espanyol. No són la parella representativa e idolatrada? No segueix tota una nació els incidents d'aquest plet carnal, com si constituïssin una mena de primera parella que portés sobre les caderes arrogants d'ella, el gresol d'una nova raça? Confiem en que així com els amors de l'Espanya tradicional i cavalleresca tenen a Terol amb les momies dels dos aimants la seva glorificació, temps a venir, a Sevilla, en el cor de la Catedral o a l'ombra d'un d'aquells desmais tant estimats per Becquer, s'adoraran les momies de l'Imperio i el Gallo, com a relíquies dels amors espanyols, noucentistes, pastats amb sang gitana i sol de plaça de toros. Tanta guitarra i tanta pena, pena...; tanta reixa florida i tanta petenera; tanta dona «cañi» i tants homes «juncals», tant barrejar l'amor i la mort com si els flamencs posseïssin una infusa filosofia de Hartmann i tant creure que en

lloc de la terra se sab viure i morir estimant com en les terres espanyoles, bé mereix un túmbol ont vagin a meditar els filosops i a deixar roses els enamorats, com en les tombes de Marguerida Gauthier o d'Alfred de Musset.

Mes aquí, a Catalunya, ni les nostres dones s'interessaven per aquests malhaurats amors, ni a ningú preocupen, fóra dels empleats de la plaça de toros i del teatre Arnau. Els pobres aficionats catalans ja se l'estimen al Gallo, però no més que a la plaça, que una vegada fóra tots ells diuen allò tant català «que s'arregli!» o bé, «si té mals de cap a casa que se'ls passi!». I respecte a les ballarines i cantatrius, estimem les alegres i les ingenues, no pas les que van explicant les seves penes, que prou ne tenim amb les nostres, pera anar al teatre a escoltar les agenes. D'aquí el triomf de la Raquel Meller. La veuen maliciosa i ingenua, i les modistetes se pensen que es una de les seves i les senyorettes creuen que també ho sembla una senyoreta i una simpatia egoïsta ascendeix triomfant fins a la Meller.

La nostra terra no ho es de Maria Santíssima. Un torero en ella, val lo que un boxejador o un foot-ballista. Pot-ser menos. Perquè dubto hi hagi que sigui capaç de barallar-se per un torero i en canvi més d'una vegada s'han aixecat els punys discutint un *goal*. I com els homes, les dones. Aquí no's podria donar el cas de la Pastora Imperio en el poble, ni el de la Marquesa de C... en l'aristocràcia. Sabeu l'història tràgica d'aquesta marquesa? Una tarda de toros, a Madrid, matava en Mazzantini, el rei dels *volapiés*! Feu una habilitat corprenedora o una suprema heroicitat i tota la plaça boja, fanàtica, li llençà'ls seus barrets, els seus bastons, les seves roses, les seves veus de benedicció. Al passar en Mazzantini pel davant dels palcos, se vegé a la Marquesa de C... treure's la mantellina i llançar-la al torero; després de la mantellina, les flors, després el vano de nacre i puntes. Mazzantini ho recullí i ho entregà en mans de la Marquesa. Al cap d'uns dies, l'idili exòtic trobava un bon marc a París. Després el desencant, les baralles, altres amors del torero i a l'últim la separació fatal, pera sempre més. Els diaris madrilenys portaren esquetament la darrera escena d'aquell drama: «S'ha suïcidat a París la marquesa de C... S'ignoren els motius de resolució tant fatal.»

No les marqueses, no les patricies, no les menestres; ni la dona d'amor, ni una *cocotte*, es aquí capaç de llançar la seva mantellina a la plaça, per temor a que li prenguessin el pèl les seves quinze mil ànimes...

MARIUS AGUILAR

Poetes catalans d'ara

Antoni Martí i Monteis

LA FONT QUE CANTA

I

*La font es la ferida
del cor de les montanyes,
la font es sang de vida
que vessen ses entranyes.*

*La font es serenó,
la font es harmonia,
la font es la cançó
que sempre escoltaria.*

*La font es ombrejada
com una catedral,
té pòrtic i té arcada,
retaule i finestral.*

*Amb una gran temença
li canta'l rossinyol;
poruc de fer-li ofensa
s'hi escorre'l raig del sol.*

*La font es refrigeri
de l'ànima i del còs
i ens diu tot el misteri
d'un ritme portentós.*

*La font es l'aigua dolça
trenada d'argent fi,
la font plena de molça
té'l riure femení.*

*La font es la rondalla
que's diu al fer-se fosc
d'ont neix la gran rialla
que's va extenent pel bosc*

II

*I quan la llum es fosa
després del gran torment
i avença silenciosa
la nit, que va creixent,*

*llavors es l'hora santa
la joia de la font,
llavors canta que canta
sobre'l neguit del món.*

*La font llavors fa ofrena
al bosc de sos tresors,
i un raig de lluna plena
consagra'ls seus amors.*

*La font es ja l'esposa
que al bosc ha captivat,
i en l'hora misteriosa
ses gracies li ha mostrat.*

*De violes i de lliris,
escampa les llevors,
neixent entre'ls deliris
de sos novells amors.*

*Quan altre cop l'aubada
escamparà la llum,
d'idilica abraçada
s'aixecarà un perfum.*

*Les prades sempre verdes
de joia frisaràn,
per dalt dels cims les fades
sos fronts coronaràn.*

*Més abundosa encara
la sang hi rajarà,
la font serà la mare
del bosc que florirà;*

*que en el silenci ombrívol,
d'aquelles nits d'amors
sentint el cant fresquívol
esclataràn les flors.*

*I de la gran ferida
de la maternitat,
brollarà'l cant de vida
més bell i acompassat.*

ANTONI MARTÍ I MONTEIS

La llengua catalana a Espanya

L'eminent gramàtic català Pompeu Fabra està a punt de publicar la seva Gramàtica catalana, pera ús dels qui parlen o coneixen la llengua castellana. El pròleg de l'obra es interessantíssim. A continuació en reproduïm un fragment:

No existe actualmente ninguna gramática catalana para uso de los castellanos; y, en realidad, apenas hace falta, pues contados serán los españoles de lengua castellana que sientan deseos de conocer un idioma que es hablado por más de tres millones y medio de españoles y cuenta con autores como Llull y Ausias March entre los antiguos, y como Maragall y Verdaguer entre los modernos.

Es más: no sólo son poquísimos los que fuera de Cataluña y demás regiones de lengua catalana, conocen y leen este segundo idioma hispánico, sino que, en general, no se tiene la menor idea de su categoría dentro la familia de los lenguajes románicos y se sabe bien poco acerca de su extensión geográfica, literatura e importancia política en la edad media. Suele considerársele, en efecto, como uno de tantos dialectos hablados en distintas regiones de España — el dialecto de las cuatro provincias catalanas —, un idioma poco más que rural que recientemente se ha querido elevar a lengua escrita; y no falta quien cree que es un mero dialecto del castellano, del que difiere tan sólo por algunas voces, por esta o aquella desinencia y por la pronunciación de algunas letras.

Bien pocos saben que, en la clasificación de los idiomas neolatinos, el catalán ocupa un lugar análogo al del castellano, portugués o francés, puesto que, conforme reconocen hoy los romanistas, existe un dominio lingüístico catalán como existen los dominios lingüísticos castellano, portugués y francés, y dentro de aquel dominio se ha producido una lengua literaria, lo que permite hablar de una *lengua* catalana como se habla de una lengua castellana, de una lengua portuguesa y de una lengua francesa.

Pocos saben también que el idioma catalán, en sus distintas variedades, no sólo se habla en Cataluña, sino en las Baleares y en la mayor parte del antiguo reino de Valencia; es decir, que el valenciano, el mallorquín, el menorquín y el ibicenco son dialectos catalanes, como lo son el rosellonés en Francia y el alguerés en Italia. Ciertamente que la generalidad de los valencianos y baleares pretenden no hablar catalán, empeñándose en designar exclusivamente con este nombre el catalán hablado en Cataluña; pero es indudable que catalanes, valencianos y baleares hablan dialectos pertenecientes a un mismo dominio lingüístico, dialectos de una misma lengua literaria, la lengua en que un día escribieron el catalán Muntaner, el valenciano Ausias March y el mallorquín Llull; y esa lengua debe indiscutiblemente

llamarse *catalana* — y así la denominan todos los filólogos nacionales y extranjeros —, como se denomina *castellana* la que se extiende por el centro de la península desde el Cantábrico al estrecho, abarcando, además del castellano propiamente dicho, el andaluz, el leonés y otros dialectos.

Mientras la mayoría de los españoles continúan calificando despectivamente de *dialecto* la lengua catalana, no es de esperar que sientan deseos de estudiarla y conocer su literatura. Parece, sin embargo, que existe ya un cierto número de intelectuales castellanos que no desdeñan leer a los autores catalanes y que se ha sentido por algunos la falta de una gramática catalana para uso de los castellanos: eso nos movió a escribir el presente libro; pero han de ser, en realidad, tan pocos los castellanos que lo utilicen, que quizás no nos habríamos decidido a publicarlo si no hubiésemos pensado que un estudio comparativo de las dos lenguas hispánicas podía ser también útil a los catalanes en la obra de purificación de su idioma, perseguida con más ardor que acierto. Nuestra creencia de que este libro ha de tener muchos más lectores catalanes que castellanos ha sido causa de que figuren tal vez en él algunos párrafos que sólo puedan interesar a los primeros; con todo, creemos que no deja por ello de cumplir el objeto para que fué escrito: el de dotar a la literatura castellana de una gramática en que los españoles e hispano-americanos que no conocen el catalán puedan aprender los principios elementales de esta lengua.

.....

La Sintaxis ha sido la parte cuya redacción ha ofrecido mayores dificultades, pues muy a menudo no hemos podido dar como normales las contrucciones adoptadas por la mayoría de los escritores. En sintaxis ocurre un hecho curioso: el de que, en pleno período de *descastellanización*, los castellanismos sintácticos son quizás más frecuentes en el lenguaje escrito que en el hablado. Eso se debe a que muchos catalanes, al escribir, se van a imitar la construcción del castellano, lengua en que han hecho su educación literaria y que continúan leyendo preferentemente, y también es debido a que los castellanismos sintácticos son muy a menudo difíciles de descubrir: una voz como *pues* salta a la vista que es un castellanismo; en cambio, nadie sospecha que lo es una frase como *la taula en la que hi havia llum*, formada de voces que son todas perfectamente catalanas. Las diferencias sintácticas entre las lenguas neolatinas son, en general, menores que las morfológicas y fonéticas y no se acentúan y fijan sino gracias a la existencia de una literatura importante; una lengua como la catalana, que dejó de cultivarse durante varios siglos, debía forzosamente, bajo la influencia del castellano, ir asimilándose sus giros y construcciones, poco diferentes, en general, de los del catalán antiguo; en la mayoría de los

casos, sin embargo, el lenguaje hablado ha mantenido tenazmente las construcciones antiguas junto a las importadas; pero, en tales casos, la mayoría de los escritores catalanes, influidos por el castellano, lejos de adoptar sistemáticamente las primeras, emplean con preferencia las segundas, incurriendo así inadvertidamente en un castellanismo. Cuando esto ocurre, no hemos dudado en separarnos de ellos, dando la preferencia a la construcción tradicional aun en el caso de ser ya ésta menos frecuente que la importada. La antigua construcción *amb la condició QUE no ho digueu*, por ejemplo, persiste todavía en la lengua hablada junto a la construcción *amb la condició DE QUE no ho digueu*, imitación de *con la condición DE QUE no lo digáis*; ésta es la empleada casi exclusivamente por los autores actuales y es ya quizás más frecuente que aquélla en el lenguaje hablado; pero, siendo la primera perfectamente viva, no hemos dudado en darle la preferencia sobre la segunda, copia precisamente de una construcción por la cual el castellano se separa de las demás lenguas neolatinas.

Si en casos análogos al citado no hemos dudado en dar como normales construcciones que apenas se encuentran usadas por los escritores modernos, en cambio no hemos adoptado como tales otras que son, por el contrario, empleadas por muchos autores, pero que han caído completamente en desuso, no ya en Barcelona, sino en la mayor parte del dominio lingüístico catalán. En general, estas construcciones arcaicas han sido propuestas para substituir a las actuales por creerse que son éstas debidas a la influencia del castellano; pero, en la mayoría de los casos, las construc-

ciones modernas, que ya muy difícilmente podrían des-terrarse de la lengua hablada, deben considerarse, más que como una servil imitación de las castellanas correspondientes, como el resultado de un proceso lingüístico paralelo al que ha dado origen a dichas construcciones castellanas; así, *he vist una casa* por *he vista una casa*, no es seguramente, como pretenden algunos, una imitación de *he visto una casa*, sino el resultado de una tendencia, que se observa en todas las lenguas neolatinas, a hacer invariable el participio pasado precedido de HABERE o sus sucedáneos, y que ha hecho que, en una proposición como la citada, no se haga concordar el participio con el complemento directo, no solamente en castellano (*he visto una casa*), sino en portugués (*tenho visto uma casa*), en francés (*j'ai vu une maison*), en rumano (*am vazut o casa*) y en una infinidad de dialectos románicos, y que pueda análogamente dejarse invariable en italiano y, como en éste, en catalán, en que, ya en lo antiguo, son frecuentísimos los casos de invariabilidad del participio. *He vist una casa* es, pues, contrucción catalana; que, rara al principio, se ha ido luego generalizando y ha acabado por eliminar a la primitiva en Barcelona y la mayor parte del dominio catalán; y lo único que habrá hecho en todo caso la influencia del castellano es favorecer dicha eliminación. Ahora bien, de las dos construcciones igualmente catalanas, *he vist una casa*, y *he vista una casa*, actual la primera y arcaica la segunda, nosotros hemos citado en lugar preferente la primera, y así hemos procedido en todos los casos análogos a éste.

POMPEU FABRA

NOTES & FETS

La REVISTA DE CATALUNYA s'associa al dolor general produït per la mort de l'eminent escriptor Menéndez i Pelayo, pera la memoria del qual els catalans hem de tenir, no sols admiració, sinó també gratitut, ja que ell fou en vida un gran amic de Catalunya i un amador desinteressat de les coses catalanes.

***

Desde'l número passat la REVISTA DE CATALUNYA ofereix als seus subscriptors i lectors, en substitució del folletí, un **CUPÓ** imprés a les cobertes. Un nombre determinat d'aquests cupons donarà dret a adquirir gratuïtament o amb grans rebaixes de preu, obres i fascicles que molt aviat anunciarem concretament, entre'ls quals n'hi haurà d'en Cebrià de Montoliu, Prudenci Bertrana, Rovira i Virgili, Alexandre Plana, Ribera i Rovira, etc., etc.

Preguem an aquells qui rebin aquesta REVISTA i no desitjin esser-ne subscriptors, se serveixin retornar-la o indicar-ho al repartidor.

Aixímateix preguem als corresponsals i paqueters que encara no ho hagin fet, se serveixin comunicar an aquesta Administració si desitgen seguir rebent la nostra REVISTA, i, en cas afirmatiu, el número exacte d'exemplars que volen rebre-n.

***

Els subscriptors de fóra de Barcelona poden enviar l'import de la seva subscripció a la REVISTA DE CATALUNYA en la forma que'ls sigui més còmoda.

Els preus de subscripció, per trimestre, són: Catalunya, 2'50 pessetes; Espanya, 3 ptes.; Portugal, 4 ptes.; Extranger, 6 ptes.

Nosaltres primer que Lamarck i Darwin ¹

(FILOSOFIA D'UNA FRASE)

S'ha discutit si'ls coneixements se transmeten per l'herència. Jo crec que sí: la majoria dels biòlegs estan conformes en que l'instint té per origen un o més actes intel·lectuals que, a copia de repetir-los, se tornen inconscients, esdevenint, per consegüent, fora del domini de la voluntat. Una altra prova està en les marcades aptituds que tenen moltes races per a certes professions. Així, doncs, cada raça posseeix el seu capital de coneixements i aquest constitueix l'educació racial, o sigui la sèrie de coneixements innats, els quals, visiblement, se manifesten pel seny i el talent dels individus que no saben llegir ni escriure.

Raonant d'aquesta manera, el valor intel·lectual de una raça no's pot fixar pels productes dels cervells *ensenyats*, sinó per la totalitat dels coneixements que posseeix la raça, als quals nosaltres ja hem anomenat educació racial.

L'adagi, en aquest cas, ens serveix bé. Nosaltres ne tenim un que resumeix el paper de la Ciència i particularment enclou la doctrina transformista. L'adagi a que'ns referim no constitueix una coincidència respecte el contingut del transformisme, sinó que pel seu valor intrínsec i sobre tot per la justesa amb que se l'aplica, demostra indubitablement que nosaltres (nosaltres, significant els d'ahir i els que procediran de l'actual generació) teníem un coneixement perfecte de l'evolució i de l'aparició de caràcters nous mitjançant la funció i la repetició.

Admirats o encuriosits davant la cosa nova, preguntem: *I com se fa això?* I l'autor ens respon senzillament: *Això's fa, fent-ho*. El *com* de la pregunta es de gran transcendència: no es el *què* finalista, ni el *qui* dels metafísics; es el paper de la ciència, l'explicació fenomenal desprovista de primeres causes i sense fi determinat. Lo que interessa al demandant no es l'autor, ni per quí ni'l per què la cosa nova s'ha produït. El demandant ne vol l'explicació, el mecanisme en virtut del qual la cosa que li desperta la curiositat s'es realitzada.

Si transcendent es la pregunta, concreta es la resposta: la cosa nova s'ha produït *fent-ho*. Ha sigut un cerraller qui presenta un ferro treballat en distinta forma, un torner, un escultor, un músic... tant un com l'altre han assolit, en part o del tot, l'innovació de la cosa, exercint-se en la professió i únicament l'han lograda *fent-la*, però *fent-la* repetidament, en la forma categòrica de la resposta: *fent-ho*.

Consideri's ara l'aparició d'un caràcter nou en qualsevol raça: l'absència de banyes en els individus de

la raça bovina *agnus*, o la creació del cavall anglès de curses, o el gran desenrotlló femoral dels cavalls trotaires d'Orloff. Aquests caràcters, ja negatius o afirmatius, s'han determinat per medi de la no-funció, o bé *fent-los*. Entre «la funció fa l'orgue» de Lamarck i el nostre *fent-ho*, hi va tant sols la diferencia a favor del darrer axioma de que mentres l'altre no expressa més del que diu, el *fent-ho* implica també selecció, car al fer les coses, les primeres funcions no són mai acertades, sinó que aquestes, a mida que's van realitzant se van polint i simplificant. Emperò, abans que la funció sigui polida i simple, s'ha operat una selecció entre les funcions, selecció que's veu clarament en un fadrí, per exemple, recordant la poca traça que tenia en el maneig de les eines quan era aprenent i la llestesa i seguretat amb que les maneja de fadrí.

De manera que *fent-ho* enclou tota la doctrina transformista, selecció i adaptació; la tria de funcions i la repetició de les bones.

La nostra educació racial fou primer, doncs, que les teories de Lamarck i Darwin, i dic primer, perquè l'adagi en qüestió qui sab quant i fins ont hauríem de recular per a trobar el seu origen. I noti's que, el «com se fa, fent-ho» s'aplica exclusivament en el cas d'una cosa nova o desconeguda pel qui demana. La pregunta, feta per una cosa vella, coneguda, seria una pregunta que no tindria sentit.

Si en el desvetllament general científic que hi hagué en el darrer segle, haguessim tingut un sol naturalista, la doctrina transformista hauria nascut a Catalunya. No hauria estat, no hauria pogut esser que un naturalista català al preguntar a la naturalesa, la resposta hagués deixat de donar-li l'educació racial. Però, havent estat quatre o cinc segles sense esser nosaltres mateixos, vivint desnaturalitzats, arreconada l'educació racial com un traste vell pels cervells *ensenyats* de l'època, no produïrem absolutament res. Si'ls nostres passats haguessin pensat com nosaltres, que estem convençuts que si no som ben catalans no serem ni podem esser res en cap branca de l'activitat humana, el transformisme, al menys, hauria estat fill de terra catalana.

M. ROSSELL

Puigcerdà, maig de 1912

1) Es aquest article, més que una rigorosa demostració científica, una sotil i agradable *causerie* sobre un tema de ciència. Estem segurs que'ls nostres lectors el veuràn amb gust. — (N. de la D.)

LA SETMANA PASSADA

CRONICA D'ART

GALERIES DALMAU: EXPOSICIÓ D'ART POLONÈS. — Aquesta primavera ens haurà vingut de Polònia una doble corrent artística, amb la suprema gràcia de l'art musical de la Wanda Landowska i amb les teles i marbres del grupu d'artistes polonesos que viuen a París. Després de l'exposició d'art cubista, en Dalmau ha volgut oferir-nos un art divers que'ns reposés els ulls i que fes ressonar en les seves galeries una altra mena de comentaris; i per això ens ofereix la coneixença d'una colla d'artistes que treballen en el cor de París amb tot l'esperit ple de la llum de la llur terra polonesa. Cada nacionalitat artística hi té'ls seus representants a París, el grupu dels que hi van pera trobar-se en un medi de relació continuada ont totes les corrents s'encreuen i viuen plegades sense ferir-se mutualment, i pera que l'afirmació de la llur personalitat en aquest medi els faci mereixedors de l'atenció de tot el món. D'aquests grupus d'arts nacionals, el de Polònia és interessant en la seva diversitat aparent d'inspiració i la unitat fonamental que pot descobrir-s'hi. Teles de l'Olga Boznanska, de Stanislaw Centneszwer, de Mela Mutermilch, Felicia Szerer, quatre gracioses artistes, i de Leopold Gottlieb, Jean Rubzak i altres, amb una serie de dibuixos de Witold Gordon i d'Elie Nadelman i unes escultures d'aquest darrer, són prou pera fer-nos formar una idea d'un art joventíssim i que ja ompli un bon espai de l'atenció dels públics intel·ligents. Una exposició anterior de les obres de la Mela Mutermilch ja ens havia fet conèixer un dels aspectes de l'art polonès; però no cal pendre'l per un de tants moviments nascuts a l'entorn d'un gran artista, per un de tants moviments en els quals l'uniformitat de tècnica els fa assecar aviat per manca de frescor i de senzillesa. L'art polonès, a jutjar per les obres que'ns en són conegudes, ha nascut lliurement a l'arribar una generació prou hardida pera deixar la patria i cercar fora d'ella la manera de treballar per la seva glòria; ha nascut d'una corrent multiforme, amb una graciòsa varietat. Així es com la tècnica de la Mutermilch es oposada a la de Leopold Gottlieb, i com al costat dels quadros de primitivisme afectat de Szerer s'hi veuen els quadros fortament influenciats de Rubzak. La Olga Boznanska es la que sembla més allunyada de sos companys: la tonalitat de les seves teles ens fa la sensació de ja coneguda, i en conjunt no'ns sobta com els retrats de la Centneszwer, d'una extraordinària força expressiva. Es, pot-ser, la qui té més fort temperament: els escorsos nètcs, senyalats amb fines pinzellades fermes, els colors forts sense cap fusió entre taca i taca, ens diuen com aquesta artista fuig de les vaguetats del fals impressionisme pera cercar els efectes volguts en una tècnica de precisió rigorosa. Oposat se'ns releva l'art de la Mutermilch, amb les seves estridències llampantes de color. Sembla que vulgui trobar nous efectes en el contrast dels colors que no poden lluir l'un al bell costat de l'altre, com vermell i vert. La barreja de les taques arriba, en aquest camí d'estridències, a fer-se absurda algunes vegades, malgrat l'atracció vivíssima que per l'esguard hi ha en les seves figures. Gottlieb, en els retrats, executats ampliament pera més fàcil observació dels medis de que's val, es del tot simpàtic: amb les taques grosses, senzilles de to, com una taca líquida que s'hagi corregut per la tela, i amb una habilitat de

concretar els escorsos i les ombres amb una major riquesa de colors, se'ns mostra com un artista penetrant, que sab arribar a l'ànima del model. Gordon es més que tot un dibuixant, germà espiritual de la Laurencin, amb una gama de notes que volen ser perverses i ens semblen ingenues. Nadelman, en la serie nombrosa dels seus dibuixos, repeteix d'una diversa manera una mateixa actitud, com si no pogués sintetitzar-la d'una vegada, i ara amb línies simples, ara amb jòcs de ratllats, dona una suau sensació de còssos en moviment. Les seves escultures no tenen la mateixa originalitat: són d'un modelatge acadèmic, sense pendre en ell una gràcia suggestiva. Els altres artistes són també força estimables, però no revelen un fons de personalitat tant visible com el dels anomenats. En el seu conjunt, l'exposició d'art polonès es la manifestació ben agradosa d'un grupu de gent que treballa hardida i esperançada, amb l'ideal de crear una escola nacional i amb un esforç digne de la més alta lloança. Quan arribi als primers moments de la seva maduresa serà una de les branques més fermes de l'art modern, amb una sava presa de la terra materna i amb la llum beguda en l'aire de París, que vibra sempre com un arc potent.

SALA REIG: EXPOSICIÓ DE DIBUIXOS DE L'ISIDRE NONELL. — A les sales de l'exposició de càn Reig s'ha fet la dels dibuixos que s'han pogut reunir de la fecondíssima producció de l'Isidre Nonell. En aquests dibuixos s'hi hauria descobert el dia de demà una inclinació natural a la pintura si en Nonell no hagués deixat ni una sola tela acabada. La línia tendeix sempre a fer-se taca en aquests dibuixos: es la línia ampla, tota sucosa, que sembla eixamplar-se, relliscar, vessar de sí mateixa. I sobre les línies, en Nonell no sabia estarse de posar-hi la taca de color, com si no pogués imaginar la línia sola i clara en el paper. Pera'ls pintors es una reposadora i voluptuosa tasca la de llançar línies sobre la blancor d'un paper, en la recerca d'una actitud, d'un efecte de composició, d'una expressió determinada. Aquests dibuixos, que no acaben de ser-ho, imprecisos, inacabats, barreja d'elements linials i de taques senzilles, sense cura de l'exacta proporció, ni de les simetries, ni de les lleis de perspectiva, es aont l'art de cadascú pot ser analitzat amb més seguretat, perquè en ells no hi ha cap de les preocupacions que deformen l'artista quan ha de sortir del seu element natural del color. L'Isidre Nonell no feia del dibuix un art auxiliar del seu art de pintor: el prenía en sí mateix, però hi veia com una prolongació de la pintura o una forma més simple que li deixava reposar de l'aspra i ferma tasca que era pera ell pintar. Per això, en els seus dibuixos es el mateix que en els seus quadros. Les mateixes figures de gitanes amb robes folgades, de dones de la mala vida, de noiets i de vells, en una actitud més variada que en les seves teles, perquè en els dibuixos la línia esdevé més essencial i fa que no obliidi els efectes de visualitat. Es més, arriba a mostrar-nos com tenia també un just sentit de la composició, en els dibuixos en que apareixen varies figures aplegades i amb una relació entre elles. An aquí podria entrellucar-se lo que hauria devingut l'obra d'un tant gran artista: pot-ser s'hauria lliurat de l'obsessió de la figura isolada i hauria començat a vessar les abundancies de la seva paleta sobre teles més amples i més plenes de línies.

Però, per sobre de tot, els dibuixos d'en Nonell ens revelen un aspecte lluminós del seu geni que resta amagat o no existeix en els seus quadros: l'aspecte del seu humor incomparable, de la seva visió de la vida — la visió que hauria tingut en Rabelais en una terra d'esguerrats i de misèries —, de la seva força d'assimilació que'l feia evocar sobre'l paper les actituds descobertes a l'atzar donant-les-hi una mica del seu esperit, com Goya en els seus capricis. Pels seus dibuixos serà coneguda el dia de demà aquesta gran força d'expressió que era l'humorisme de l'Isidre Nonell.

ALEXANDRE PLANA

CRÓNICA CIENTIFICA

EL CONGRÉS D'ATENEUS. — Els Ateneus i associacions similars han fet en nostra terra, ont tant abunden, una meritíssima acció de propaganda, de popularització de la cultura, que s'ha anat fent més difícil com més s'ha enlaira el nivell intel·lectual del poble, perquè l'humana intel·ligència, com més creix, més gran vol ésser, i si abans eren fruitoses les conferències soltes, encara que fossin donades per *amateurs*, avui es necessita una feina més concreta i ordenada en series de conferències i cursos científics-tècnics que sols els tècnics poden realitzar. Per això se troben encara estacionades gran nombre d'aqueixes entitats tant benemèrites sempre, tant actives anys enrera i avui ofegades per les mil contraposades necessitats de la vida ciutadana i política en les ciutats, per l'asfíxiant falta de medis en les viles.

I heus-aquí com, pera concretar orientacions i cercar i triar medis d'acció i apoiar-se en solidaritat de fins, va celebrar-se l'any passat un Primer Congrés a Reus. Ara s'ha celebrat el Segon Congrés a Vilanova i Geltrú.

Un Segon Congrés es quelcom que té més valor que un Primer, perquè porta l'empenta d'aquest, perquè en un Primer Congrés tothom hi va un xic a les palpentes i bon troç deslligat dels altres i allí les actuacions personals se nuen i feconditzen, i an el Segon Congrés ja hi acudeixen com a actuació col·lectiva i amb els primers fruits d'aquell enllaç; en fi, perquè un Segon Congrés es una continuació, sempre de més valor pràctic que una iniciació.

Els organitzadors troben a faltar els noms i la cooperació de moltes corporacions i entitats que haurien d'ésser al costat de ses germanes, però no hi fa pas res, es que dormen; pot-ser no s'ha fet prou soroll pera despertar-les; però el soroll vindrà; som més de mil congressistes que'ns hem entusiasmat, perquè hi ha temes tant dolços i gustosos, que no hem sabut esperar-los amb tanta paciència com els infants esperen els dolços de les postres dels menjars.

EMILI CANALS I FERRER

ELS DEPORTS

AUTOMOBILISME. — Les curses *Copa Espanya* i *Campionat Espanyol d'amateurs* han constituït el fet deportiu més important de la passada setmana. Parlem-ne, doncs, amb tota imparcialitat.

Desde l'any 1908 en que's començà a córrer la *Copa Catalunya*, cada primavera el Reial Automòbil Club, fent un esforç digne d'estima, organitza aquesta interessant manifestació automobilista, que es la única d'Espanya. Però aixís com les curses de 1908 i 1909 al circuit del Baix Penadès, i 1910 al circuit de Llevant,

despertaren una gran espectació per la valua del corredors i de les marques que hi prenien part, en la d'enguany se donava ja per descomptat el triomf de la *Hispano Suiza*, car els *Vermorels*, no obstant i ésser una marca nova aquí, no podien oferir, com aixís ho demostraren, una gran resistència a la nostra marca nacional.

Això, i lo que passà l'any passat, al crear la *Copa Barcelona*, únicament pera una prova de doble kilòmetre llançat que deixà a la gent completament desilusionada, feu que l'interès decaigués de tal modo aquest any, que no'ns extranyà gens a l'arribar a Vilasar, veure les tribunes casi vuides i per les carreteres, si bé una mica d'animació, no tanta, de bon troç, com els anys anteriors.

Bé es veritat que cap allà al migdia s'anà animant i la concurrencia de llotges i tribunes fou més nombrosa; però, no obstant, quedaren bastantes localitats sense ocupar. Decididament la nostra gent adinerada no està gaire per aquestes modernes manifestacions del deport, tant estimades a l'extranger.

Però anem a les curses. Els *Hispano-Suiza*, conforme se preveia, foren el hèroes de la festa. Tres cotxes, que presentà la marca catalana, arribaren en primer, segon i tercer lloc, distingint-se, singularment, el corredor Carreras, que no obstant i haver tingut més averies que cap, arribà en segon lloc, mancant-li mig minut per arribar primer en lloc del corredor Ortas qui també portà admirablement el seu cotxe. Demostra això que, amb una mica d'estímul, trobaríem a casa nostra dignes i valents corredors i no hi hauria necessitat d'anar-los a cercar a l'extranger. L'altre corredor de la *Hispano-Suiza*, Rivière, també se portà molt bé.

En quan als dos cotxes que presentà la casa *Vermorel*, hem de dir que a pesar de portar bons conductors, no satisfieren a quasi ningú, perquè, indubtablement, eren inferiors als *Hispanos*. Del *Charron* que's presentà més val no parlar-ne. Allò semblava una broma.

De manera que si els *Hispanos* guanyaren (s'ha de dir amb franquesa), fou perquè no hi havia altres cotxes dignes de medir les llurs forces amb ells. De haver acudit a la cursa alguns *Lions Peugeot*, *Dion Boutons* o *Sizaires Naudins*, com els altres anys, jo no diré que haguessin perdut, però sí que la victòria els haguera sigut més disputada.

Vol dir això que la marca *Hispano Suiza* sigui inferior? De cap manera. Creiem sincerament que'ls seus cotxes poden competir amb els millors de l'extranger. Però precisament perquè poden, deuen competir-hi. I, victòries com la del diumenge passat, no deuen esmentar-se més que pera enaltir els corredors.

Nosaltres recordem amb fruïció la primera prova de la *Copa Catalunya*, en que les marques *Lion Peugeot* i *Dion Bouton* se disputaren brillantment el predomini, la segona i tercera en que se'l disputaren els mentats *Lion Peugeot* e *Hispano-Suiza*, guanyant el primer amb el corredor Goux, i veritablement, la prova de diumenge no tingué quasi cap alicient, en el nostre concepte. Aquesta es la nostra sincera opinió.

Ara, en quant al *Campionat Espanyol d'amateurs*, si bé la lluita estava concentrada en dos corredors, en Ciudad i l'Arteman, se feu bastant interessant pel nombre de cotxes que hi prenien part, i que, naturalment, quasi tots se retiraren abans de donar la darrera volta. En Ciudad guanyà, definitivament, la copa del rei i refermà el títol de campió que ja havia obtingut l'any passat. Ho té ben merescut.

FOOT-BALL. — En aquestes darreres setmanes ens visitaren dos notables equips estrangers. El *Plums*

tead F. C., de Londres, i el *Stade Helvétique*, de Marsella. Tots dos ben qualificats en llur país i que anteriorment havien vingut a la nostra ciutat derrotant respectivament als Clubs *Espanyol* i *Barcelona*.

Doncs bé: el *Plumstead* jugà tres partits amb l'*Espanyol* i en tots tres quedà empatat a 4, a 3 i a 2 *goals*. El *Helvétique* jugà dos partits amb el *Barce-*

lona, el primer el perdé per 3 a 0 *goals*, i el segon empataren a 2 *goals*.

Serà que'ls dits Clubs estrangers han anat a menys? Serà que'ls nostres dos més importants Clubs han arribat a assolir un grau de superioritat sobre els que abans els havien derrotat? *Ecco il problema*.

J. BERTRÀN I BALLEST

Periòdics & Revistes

EL NACIONALISME MUSICAL

(*Nuevo Mundo*)

Diu, en mig d'una forta confusió mental, en Ramir de Maeztu:

«Pero hay también en Inglaterra gentes que no se conforman con que el país se musicalice: quieren preferentemente que produzca una «escuela nacional inglesa», inspirada en el «espíritu nacional». Digo «también en Inglaterra», porque éste ha sido el punto de vista en que generalmente se ha inspirado la protección dispensada a la música en Barcelona y en Bilbao. Los catalanes no se conformaban con que se oyera en Barcelona «buena música», sino que querían «buena música catalana», y los vascos «buena música vasca». Pero también en Madrid, cuando se trató hace quince años de crear la ópera española, se hablaba en primer término de que esta ópera tuviese carácter nacional. Se quería, naturalmente, que la música fuese buena; pero, ante todo, que fuese nacional.

Pero, ¿cómo puede tener la música carácter nacional? No hay más que un camino: hacer que se inspire en cantos populares. Y esto es lo que quiere en Inglaterra la escuela nacionalista. Uno de los propagandistas de esta escuela, Mr. Cecil Sharp, dice que la música en Inglaterra no alcanzará el nivel de la de Alemania o Francia, mientras no se funde en los cantos populares del país. Su tesis es la de «que los compositores ingleses hablan ahora en idiomas extranjeros», y por eso los hablan torpemente. El día en que se den cuenta de que existe un «idioma nacional en música» se sentirán más libres y más fuertes, y al hacerse más locales, serán también más universales.

Hace ya muchos años que Huxley y Stuart Mill dijeron que atribuir a «la raza» las diferencias en los productos culturales de los distintos pueblos, era adormirse en la más superficial de las explicaciones. Pero Ernest Newmann, el mejor crítico musical de Inglaterra, en un trabajo titulado «La falacia del canto popular», ha dado un golpe tan recio a la teoría nacionalista en materias de música, que difícilmente volverá a reponerse.

¿Qué es eso de un «idioma nacional en música»? — pregunta indignado. — ¿Quién podría hallar una fórmula que comprendiese musicalmente a Debussy, d'Indy, Berlioz, Bizet, Saint-Saëns, Bruneau y Massenet, que no alcanzase también a los compositores no franceses?

Pero ni siquiera ocurre que los pueblos sólo adopten aquellos cantos que se amolden a su temperamento nacional. El coro *In dir ist Freude*, uno de los más

populares de Alemania, fué originariamente un baile de Giovanni Gastoldi (1591); el coro *Was mein Gott Will*, que el religioso Bach utilizó para la «Pasión de San Mateo», procedía de una canción amorosa francesa. La melodía del himno medioeval *Conditor alme siderum*, se ha reconocido en canciones populares de Flandes, Bravante, Noruega, Turingia, Bretaña, Polonia, Lituania, Suecia, Suavia, Suiza, Austria y los Pirineos.

¿Qué es, entonces, la música popular? Música culta degradada. ¿Y cómo podía ser otra cosa?»

LLIBERALS EUROPEUS I LLIBERALS ESPANYOLS

(*La Vanguardia*)

A propòsit del projecte de Mancomunitats, escriu don Baldomer Argente:

«Cuando se plantea el problema doctrinalmente no hay manera de comprender cómo hombres que se estiman demócratas son adversarios de lo que constituye un paso hacia el reconocimiento de la autonomía de una personalidad cuya formación, por ser histórica, ha de considerarse natural. Hay una evidente inconsecuencia entre los liberales de esta clase. Quienes se llamen demócratas no pueden racionalmente hacer de la tutela centralista, el predominio de los supremos órganos de la autoridad, una condición indispensable para el mantenimiento de la unidad de la patria. Eso implica la renuncia a todas las exaltaciones de los méritos y eficacias de la libertad. El centralismo, que supone la uniformidad, evoca inevitablemente la idea de una voluntad cesàrea y despótica que impone a los pueblos moldes legales nocivos e inconvenientes, porque una vestidura uniforme no puede acomodarse bien a lo que esencialmente está regido por el principio de la diversidad. ¿Qué importa que esa voluntad sea la de un tirano o la de una oligarquía que, a nombre del Estado, imponga hasta en el último confín de la patria su autocrático señorío?

El liberalismo, recta y sanamente entendido, no es, como nuestros titulados liberales suelen imaginarse, la lucha contra las órdenes monásticas ni contra la facultad de enseñar, que es en el hombre expresión de su propia naturaleza anterior a toda constitución política; ni el intervencionismo en lo económico, ni ninguna de esas fórmulas que ha tomado prestadas a un grotesco revolucionarismo de baja mentalidad. Liberalismo, no es más que la lucha contra el privilegio en nombre de aquella libertad substancialmente idéntica a la igualdad de naturaleza, que en la santa doctrina evangélica se traduce en la paternidad de Dios y en la

hermandad de los hombres. Todos los hombres son, por su naturaleza, iguales y gozan de los mismos derechos; esa afirmación cristiana es la esencia del verdadero liberalismo. Y en lo político y administrativo esa esencia tiene una fórmula: la autonomía de toda personalidad, individual o colectiva. Por eso, doctrinalmente, el liberalismo tiene que ser defensor de la autonomía municipal y de la regional, admitiendo la tutela de una personalidad superior sólo como cosa accidental y transitoria exigida por muy altas conveniencias, pero constituyendo caso anormal y patológico en la vida colectiva. Así, en todas partes menos en España, los partidos conservadores tienden al centralismo y al imperialismo; los liberales a la autonomía local. ¿Concibe alguien que fueran los conservadores ingleses los partidarios del *home-rule* irlandés?»

Les anteriors afirmacions del senyor Argente sobre la ridícula paradoxa dels liberals espanyols, coincideixen plenament amb les que sobre la mateixa qüestió ha fet repetidament, desde les columnes d'*El Poble Català*, el nostre company senyor Rovira i Virgili.

LA QÜESTIÓ ESCOLAR A BÈLGICA

(*El Mercantil Valenciano*)

El senyor Fabián Vidal escriu un article dialogat amb el títol *Espanya y Bélgica*, del qual reproduim la primera mitat.

«— ¿Qué lee usted?

— Un libro muy interesante, escrito por un belga.

— Es pequeño...

— Sí; pero sustancioso.

— ¿Quién es el autor?

— Un tal M. Cnudde.

— ¿Y de qué trata?

— De lo que han hecho los católicos belgas en materia de enseñanza durante los veinte y pico de años de su dominación.

— ¿Y qué han hecho?

— Leeré traduciendo: «El partido católico, apenas llegó al poder, empezó a perseguir a los maestros y maestras de las escuelas públicas. Inauguró su mando rebajando los sueldos a 3,316. Luego puso en disponibilidad — es decir, dejó cesantes — a 1,047. Y más tarde suprimió 228 escuelas de párvulos, 877 primarias y 1,079 de adultos.»

— ¡Demonio!...

— Seguiré leyendo: «El artículo primero de la ley escolar dispensa a los municipios de tener escuela si veinte padres de familia no la reclaman. Los municipios rurales dominados por los católicos se han aprovechado largamente de ello. En la actualidad, doscientos municipios belgas carecen de escuela. De esos doscientos, diez y siete pertenecen a la provincia de Amberes, uno al Bravante, dos a Lieja, uno al Luxemburgo, seis a la provincia de Namur y ninguno al Hainaut. En cambio, los otros ciento setenta son municipios de las Flandes y del Limburgo; es decir, de las regiones donde los católicos ejercen un semejante influjo y no se ven contrarrestados por minorías liberales y socialistas.»

— Pero ¿por qué semejante odio?

— La escuela oficial, pagada por todos los contribuyentes, no convenía al clero belga. Quería oponerle la congregacionista, y para ello no vaciló en gastar el dinero de toda la nación en subvencionar las enseñanzas de frailes y monjas.

— ¡Ya!

— Y claro es. Se ha dado el caso de que hay ahora en Bélgica, relativamente, más analfabetos que en 1885. Las estadísticas del Ministerio de la Guerra, que leyera un día el diputado Frank en la Cámara, lo prueban cumplidamente.

— Tal vez tuvieran los católicos otras razones.

— No han dado ninguna. Pero seguiré traduciendo: «El clero belga, después de haber condenado por inhumano la escuela mixta de los municipios, y después de haber hecho que suprimieran las clases de costura en 875 escuelas mixtas comunales, organizó escuelas accesibles para los dos sexos.»

— No veo la lógica.

— Cuestión de competencia, amigo.»

GALLUS, IMPERATOR

Amb aquest títol ha publicat *Zeda*, en un periòdic de Madrid, una crònica sobre'ls darrers èxits de *Gallito*, el torero. I diu l'esmentat escriptor:

«Hubo que verle en la tarde del último domingo. Para ensalzar su faena sería menester el estro de Ros-tand, cantor inspirado del mundo gallináceo. Como en todos los hombres extraordinarios, hay en el *Gallo* dos cualidades que a primera vista parecen antitéticas, y que, sin embargo, suelen estar siempre asociadas: genio y desorden. Hoy queda como el gallo de Morón, mañana quedará como el propio *Chantecler*; hoy le echan un toro al corral, mañana le sacarán en hombros de la plaza... Contradicciones aparentes del genio. Los antiguos héroes de Roma solían ir del Capitolio a la roca Tarpeya,.. El *Gallo* ha ido de la roca Tarpeya al Capitolio.

Hubo que verle elegante, ágil, valiente, jugando con el toro como si hubiese sido éste una inofensiva mosca, atrayéndole, burlándole, echándole por fin a rodar de una soberbia estocada; todo ello con su incomparable gentileza y gallardía...

Tan artística faena estaba pidiendo a voces las primorosas manos de Benlliure, para fijarla en mármol; el pincel de Villegas, para que la trasladase al lienzo; la inspiración de Nicolás de Moratín, para que la cantase en quintillas como las de *Madrid, castillo famoso*; el ingenio de *Sobaquillo* o La Serna, para describirla en galanas revistas, y la pluma del conde de Las Navas, para grabarla en los bronce de la Historia.

En el Walhalla de la tauromaquia, la augusta sombra de *Lagartijo* debió lanzar en honor del *Gallo* un poderoso «¡Olé!», y la de *Frasuelo* agitar elegantemente la mano, en señal de cariñoso saludo.»

AVIS

Avisem als nostres subscriptors i lectors que poden presentar els folletins i les cobertes de La pena de mort, d'en Gabriel Alomar, i del Discurs a la Joventut, de M. Jaurés, a les nostres oficines, Rambla de les Flors, 14, principal, ont, abonant la cantitat de 10 cèntims, els serà entregada l'obreta enquadernada elegantment.